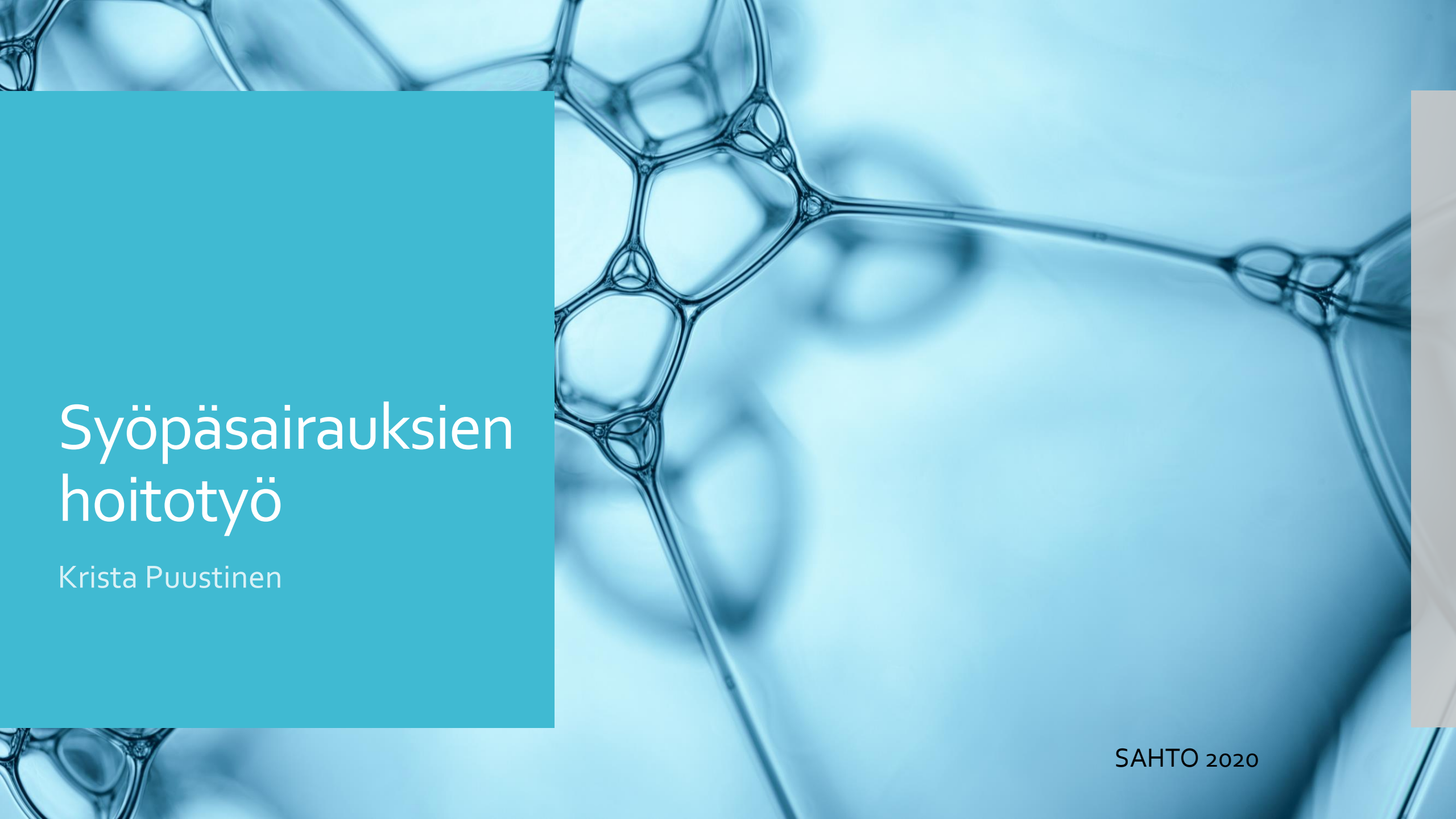

The background of the slide is a microscopic image of cells, showing a network of thin, dark lines representing cell membranes and thicker, lighter areas representing cell interiors. The overall color palette is a range of blues, from light sky blue to a deeper teal. A solid teal rectangle is positioned on the left side of the slide, serving as a backdrop for the title and author information.

Syöpäsairauksien hoitotyö

Krista Puustinen

SAHTO 2020

Ammattitaitovaatimus ja arviointikriteerit

Opiskelija käyttää alan työmenetelmiä, -välineitä ja materiaaleja sairaanhoitotyössä.

Asiakkaan hoito- ja huolenpitotyössä toimiminen

"Opiskelija toteuttaa itsenäisesti tavallisimpia sisätauti-kirurgisia ja neurologisia sairauksia, infektiota, syöpää, silmätauteja ja ihotauteja sekä muistisairauksia sairastavien asiakkaiden hoitotyötä perustellen näyttöön perustuvalla tiedolla monipuolisesti toimintaansa"

"tunnistaa ja huomioi sairauden vaikutuksen suun terveyteen, tunnistaa suun perushoidon haasteita sekä tekee yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa"

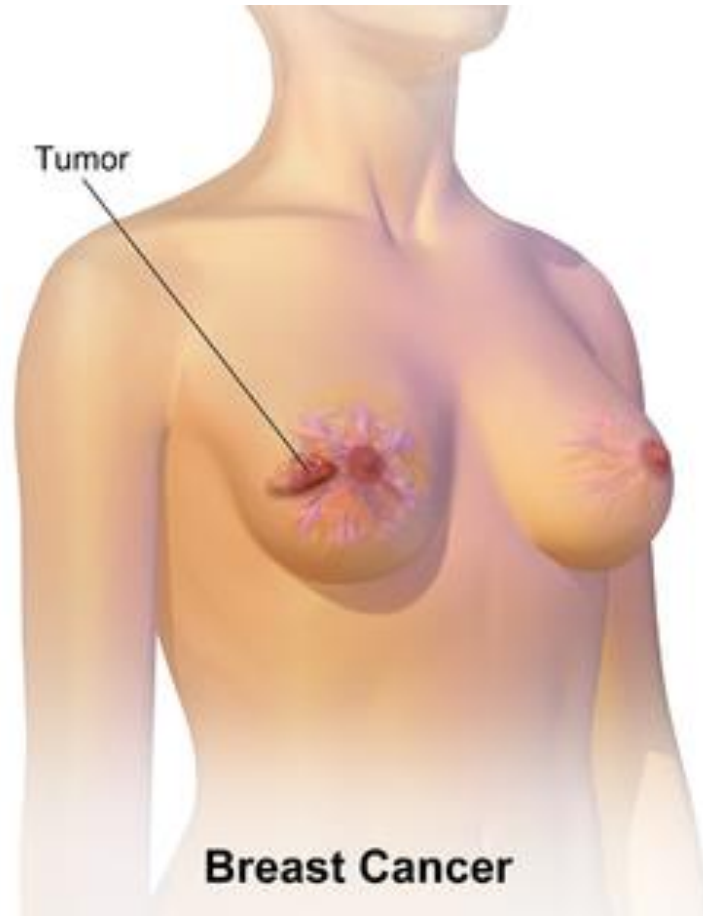
"toteuttaa kivunhoitoa käyttäen erilaisia kivunlievitysmenetelmiä ennakoiden ja huomioiden muutokset asiakkaan tilassa ja toimintakyvyssä "

"tietää, tarkkailee ja perustelee tavallisimpien sisätautikirurgisten ja neurologisten sairauksien, infektioiden, syöpien, silmä- ja ihotautilien sekä muistisairauksissa käytettävien lääkkeiden vaikutuksia, sivuvaikutuksia ja monilääkityksiä, tunnistaa yleisimpiä haitta- ja sivuvaikutuksia sekä huomioi mahdolliset lääkkeiden väärinkäytön ilmiöt, tiedottaa niistä työryhmässä ja ehkäisee niitä. "

Yleisimmät syöpäsairaudet

- Rintasyöpä
- Eturauhassyöpä
- Keuhkosityöpä
- Suolistosyövät
- Haimasyöpä
- Gynekologiset syövät

Rintasyöpä (Carcinoma mammarum)

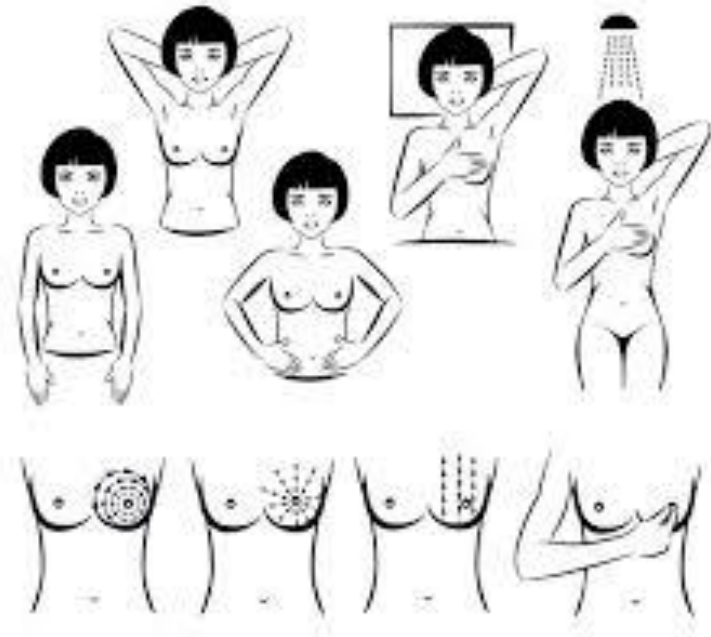

- Naisten yleisin syöpäsairaus Suomessa
- Sairastavuus on kasvussa
- Syitä ei täysin tunneta, arvellaan olevan monen yhteisvaikutuksen summa
- Joitakin riskitekijöitä on voitu osoittaa
- Ehkäisykeinoja ei vielä tunneta
- Miesten rintasyöpä on harvinainen
- Arvellaan, että 5-10 % kaikista rintasyövistä on perinnöllisiä
- Kaksi geeniä on paikannettu liittyviksi rintasyöpiin

Rintasyövän riskitekijät

- Ikä, esiintyvyys kasvaa 30.ikävuoden jälkeen
- Hormonitoiminnan alkaminen eli kuukautisten alkaminen varhain ja vaihdevuosien alkaminen myöhään
- Synnyttämättömyys tai ensisynnytys yli 30.vuotiaana
- Ravinnon rasvat ja lihavuus
- Runsas alkoholinkäyttö
- Vaihdevuosioireiden hormonikorvaushoito
- Rintasyövän esiintyminen lähisuvussa, äidillä tai sisarilla

Rintojen tarkkailu

- Rintojen tarkkailu
- Katso rintoja millainen on:
 - Rinnan koko, muoto, asento
 - Ihon väri
 - Onko kuoppia, painaumia
 - Nännipiha ja sen ihottuma tai haavauma
 - Nännin napukka, sen vetäytyminen tai mahd. erite rinnasta
- Rintojen tunnustelu
 - Kyhmyt ja kovettumat

Rintasyövän tyypit

- Duktaalinen eli tiehyt peräinen rintasyöpä 70-80 %
- Lobulaarinen eli rauhaslohkoissa esiintyvä syöpä 10-15 %
- Muut 5 %

Rintasyövän oireet

- Itse todettu kyhmy
- Iho muutokset
- Nännistä vuotava erite
- Rintojen suuri kokoero
- Kainalossa tuntuu kyhmyjä

Rintasyövän diagnosointi

Lääkärin tutkimus

- Katselu ja tunnustelu

Kuvantamistutkimus

- Mammografia
- Ultraäänitutkimus
- Levinneisyyden tutkiminen → TT-tutkimus ja magneettikuvaus

Histologinen tutkimus

- Neulanäytteet
- Varjoainekuvaukset → tiehyt kasvaimien havaitsemisessa
- Paksuneulanäyte → solu- ja kudospala näytteet

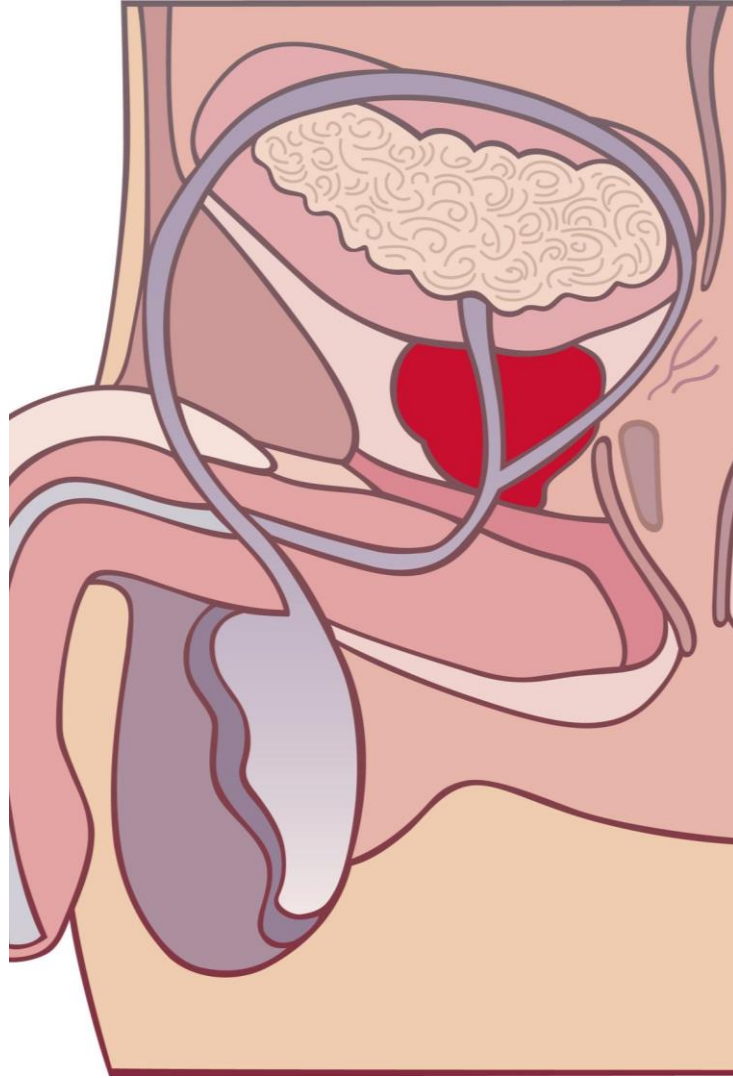
Rintasyövän hoito

- Yleensä hoidetaan yhdistelmähoidolla
- Leikkaus+ sädehoito+ lääkehoito (solunsalpaaja/hormoni)
- Säästävä leikkaus
 - Tästä aina lähdetään liikkeelle
- Rinnanpoistoleikkaus
- Rinnan korjausleikkaus eli rintarekonstruktio
 - TRAM (potilaan omasta vatsan alueen kudoksesta)
 - LD kielekemenetelmät (leveä selkälihas käännetään rintakehälle ja sisäinen proteesi sijoitetaan kielekkeen alle)
- Rinnan proteesi on tärkeä ryhtivirheiden välttämiseksi!
- Sädehoito → saadaan kaikki rinnan alueelle tai imuteihin jääneet syöpäsolut tuhottua
- Poistetun rinnan puoleisen käden kuntoutus

Rintasyövän hoito

- Säännöllinen seuranta → mahdollinen uusiutuminen havaitaan mahdollisimman ajoissa
- Henkinen toipuminen vaatii seurantaa
- Etuuksien huomioiminen ja mahdolliset apuvälineet
- Myös parisuhteen ja seksuaalisuuden huomiointi hoidossa tärkeää

Eturauhassyöpä (Carcinoma prostatae)

- Miesten yleisin syöpätauti Suomessa
- Varhaisvaiheessa usein oireeton tai hyvin vähä oireinen
- Oireet viittaavat yleensä levinneeseen syöpään
- Tavallisesti oireena on virtsaamiseen liittyvät vaivat (virtsasuihkun heikkous tai katkonaisuus, tihentynyt virtsaamisen tarve erityisesti öisin, tunne että virtsarakko ei tyhjene kunnolla)
- Hälyttäviä oireita ovat: erilaiset virtsaamisvaikeudet, virtsaamiskivut ja verivirtsaisuus
- Levinnyt syöpä oirehtii lantion ja alaselän kivut ja lonkkakipu

Eturauhassyövän tutkimukset

- Lääkärin vo:lla tunnustelu
- Laboratorio tutkimukset (PVK, PSA = valkuaisaine, jota erittyy vain eturauhasesta → eturauhassyövän merkkiaine)
- Ohutneulabiopsia eli kudospnäyte
- Uä tutkimus (peräsuolen kautta) levinneisyyden tutkiminen
- Luuston etäpesäkkeiden etsiminen että tavallisten natiiviröntgenillä sekä radioisotooppikartoituksen avulla

Eturauhassyövän hoito

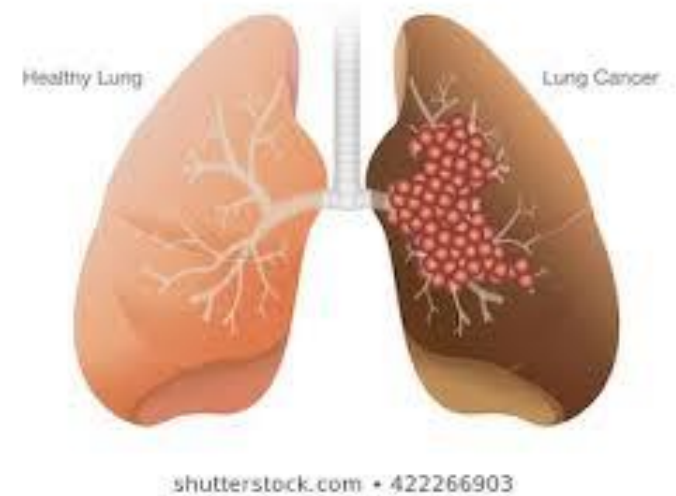
- Hoitoon vaikuttaa syövän levinneisyys sekä potilaan ikä ja yleiskunto
- Aktiivinen seuranta (PSA) riittää, jos syöpä on rajoittunut ja etenee hyvin hitaasti
- Sätehoito
 - Tavoitteena pysäyttää syövän eteneminen ja pienentää etäpesäkkeitä
 - Haittavaikutuksina peräsuolen ja virtsarakon tulehtuminen
 - Sätehoidon myöhäisoireina kudossarpien aiheuttamia suolen tai virtsateiden kuroutumista, turvotusta ja impotenssia
- Hormonihoito
 - Käytetään kun toteamisvaiheessa lähettänyt etäpesäkkeitä
 - Tai uusiutuneen aikaisemman hoidon jälkeen
 - Mieshormonit kiihdyttävät eturauhassyövän kasvua → estetään hormonien vaikutus
 - Kivekset tuottavat eniten mieshormonia → hormoni toiminta voidaan lopettaa kivesten poistolla
 - Levinneeseen eturauhassyövän hoitoon on käytetty kauan estrogeenia
 - Haittavaikutuksia paljon (turvotus, pahoinvointi, veritulppariski, parrankasvu loppuu, seksuaalinen halukkuus vähenee ja rinnat kasvavat)
- Leikkaushoito
 - Ensisijainen hoitomuoto vain eturauhaskapselin sisään rajoittuneissa syöpätapauksissa
 - Totaalipoisto -- > Eturauhanen ja rakkularauhaset sekä lähimmät lantion imusolmukkeet

Eturauhassyövän hoito

- Eturauhasen höyläys TURP
- Säännöllinen seuranta PSA ja AFOS (luustopesäkkeiden tarkkailu)
- Henkisen puolen huomioiminen

Keuhkosyöpä (Carcinoma pulmonis)

- Syntyy kun keuhkoputken tai keuhkokudoksen solut muuttuvat pahanlaatuisiksi
- Yksi yleisin syöpätauti
- Suomessa miesten toiseksi yleisin syöpätauti ja pääasiassa iäkkäiden sairaus
- Sairastuneiden naisten määrä on kasvussa ja miesten laskussa
- Syövän syntymisen syynä on usein tupakka
- Suurin osa riskitekijöistä on ympäristöperäisiä
- Metastoi ympärikehoa
→ verenkierron ja imusuoniston kautta

Keuhkosityöpä

- Pienisoluinen keuhkosityöpä
 - Joka viidennellä sairastuneista on tämä muoto
 - Voi aiheuttaa paraneoplastisia oireita: umpieritykseen ja hermostoon liittyvät oireet sekä veren hyytymisoireita
- Ei pienisoluinen keuhkosityöpä
 - Suurin ryhmä syövistä
 - Voi aiheuttaa paraneoplastisia ilmiöitä: lihas- ja nivelkipuja, iho-oireita, hyperkalsemiaa (kaliumpitoisuuden suureneminen) → heikotus ja pahoinvointi

Keuhkosyövän oireet

- Syöpä voi pitkään olla oireeton
- Ensioireet
 - Yskä
 - Toistuvat hengitystie-infektiot
 - Veriset yskökset
 - hengenahdistus
- Kasvaimesta johtuvat oireet
 - Käheä ääni
 - Nielemisvaikeudet
 - Kipua hartioissa tai rintakehässä
 - Toistuvat keuhkokuumeet
 - Kaula ja kasvot turpoavat
 - hengitysvaikeuksia
- Yleisoireita
 - Ruokahaluttomuus
 - Väsymys
 - Heikkouden tunne
 - Kuumeilu
 - Laihtuminen

Keuhkosyövän hoito Ei pienisoluinen syöpä

- Ei pienisoluinen syöpä hoidetaan yleensä leikkauksella
- Tehokkain muoto
- Mutta vain joka neljäs syöpä todetaan niin varhaisessa vaiheessa, että leikkaus on mahdollinen
- Levinnyt kasvain tai etäpesäkkeitä levittänyt kasvain ei sovellu leikattavaksi
- Sädehoito ensisijaisesti niille kenelle leikkaushoito sovellu tai sitten leikkaushoidon jälkeen (kasvaimen osa poisto)
 - Lievitetään myös oireita kuten veriyskää tai hengenahdistusta
- Sytostaattihoito
 - Emokasvaimesta karanneiden syöpäsolujen tuhoaminen
 - Kasvaimen pienentäminen ennen leikkausta
 - Uusiutuneen taudin etenemisen hidastaminen

Keuhkosyövän hoito Pienisoluinen syöpä

- Ennuste on huono
- Lähettää varhaisessa vaiheessa etäpesäkkeitä keuhkojen ulkopuolelle
- Ensisijaisesti solunsalpaajahoido
- Sädehoito lisänä
 - Myöhäisoireena keuhkotulehdus (muistuttaa keuhkokuumetta)
- Käytetään myös biologista hoitoa
 - Interferoni (ihmiselimistön valkosolujen tuottama aine) → estää syöpäsolujen lisääntymistä

Suolistosyövät

- Paksusuoli- ja peräsuolisyöpä on kolmanneksi yleisin syöpämuoto Suomessa.
- Vuosittain todetaan n. 3 000 uutta tapausta
- Suolistosyövän ilmaantuvuus kasvaa niin naisilla kuin miehilläkin
- Keski-ikä sairastumiselle on n. 71 vuotta
- Suolistosyöpä syntyy hyvänlaatuisista limakalvokasvaimista adeemoista eli polyypeista
- Mitä suurempi polyyppi sitä useammin niissä on pahanlaatuista kudosta
- Suurin osa suolistosyövistä sijaitsee peräsuoleessa
- Periytyvässä muodossa suolistosyöpää on esiintynyt usealla lähisukulaisella monen sukupolven ajan

Suolistosyövän riskitekijät

- Perintötekijät
- Ikä
- Elämäntavat
 - Vähäkuituinen ravinto
 - Runsas rasvan ja lihajalosteiden käyttö ja lihan valmistaminen käristämällä tai avotulella grillaaminen

Suolistosyövän oireet

- Ulosteen koostumuksen vaihtelu (vuoroin ummetus ja ripuli)
- Ulostamisvaikeudet ja ulostamispakko
- Vatsakivut, turvotukset ja kouristelu
- Verinen ja limainen uloste (etenkin paksu- ja peräsuolisyövässä)
- Peräsuolen täyttävä tunne ja ulostamisen tarve
- Suolen tukkeuma
- Anemia, väsymys, hengenahdistus ja huimauksen tunne

Suolistosyövän tutkiminen

- Tunnustelu (tuseeraus)
- Röntgenvarjoainetutkimus (kolongrafia)
- Suolen tähystys
- Ylävatsan ultraäänitutkimus
- Kasvainmerkkiaineen (CEA) määrittäminen verestä
- Vartalon tietokonetomografiakuvaus ja lantion magneettitutkimus levinneisyyden määrittelyssä

Suolistosyövän hoito

- Yleensä leikkaus + liitännäishoitona solunsalpaaja
- Suoliavanne vai poistetaanko kasvain ja ommellaan suolen terveet päät yhteen (anastomoosi)
- Suojaava avanne liittyy anastomoosin paranemiseen
- Sädehoito ennen leikkausta kasvaimen pienentämiseksi
- Sädehoito + solunsalpaaja leikkauksen jälkeen → vähentänyt uusiutumista ja kuolleisuutta
- Seuranta säännöllisesti (tähystykset + CEA merkkiaine)

Haimasyöpä (Cancer pancreatitis)

- Todetaan vuosittain 1 000 uutta tapausta Suomessa
- läkkäiden sairaus
- Syövän esiintyvyyden ennustetaan lisääntyvän
- Taudin ennuste on huono
 - Pitkään oireeton
 - Nopea leviämään

Haimasyövän riskitekijöitä

- Tupakointi
- Haimasyövän esiintyminen suvussa
- Krooninen haimatulehdus ja diabetes

Haimasyövän oireita

- Ylävatsavaivat
- Laihtuminen
- Kipu, joka säteilee selkään
- Muuttunut suolen toiminta, ripuli
- Pahoinvointi
- Äskettäin alkanut diabetes
- Keltaisuus, sillä kasvain tukkii haimatiehyeen ja sapenjohtimen

Haimasyövän tutkimukset

- Ultraäänitutkimus + neulanäyte
- TT-tutkimus + neulanäyte
- ERCP-tutkimus (endoskooppinen retrogradinen kolangiopankreatografia) = Haiman tähystys
- PTC-testi (perkutaaninen transhepaattinen kolangiografia)
- Kasvainmerkkiaine verinäytteestä (CA 19-9)

Haimasyövän hoitomuodot

- Leikkaus
 - Ainoa hoitokeino jolla voidaan yrittää parantaa tautia ja estää sen leviäminen
 - Oireiden helpotus → sappitiehyiden ohjaaminen ohutsuoleen
- Sädehoito
- Solunsalpaaja
- Oireenmukainen hoito

Gynekologiset syövät

- Varhain toteaminen on tärkeää hoidon onnistumisen kannalta
- Seulontatutkimukset
- Kohdun runko-osan syöpä
- Munasarjasyöpä
- Kohdunkaulansyöpä

Kohdun runko- osan syöpä (Carsinoma endometri)

- Yksi yleisimmistä naisten pahanlaatuisista kasvaimista
- Suurin osa todetaan vaihdevuosisien jälkeen
- Kohdun limakalvon pahanlaatuinen kasvain [?] etenee hitaasti [?] hoitotulokset ovat hyviä

Kohdun runko- osan syöpä

- Riskitekijöinä: lihavuus, myöhäinen menopaussi, estrogeenikorvaushoito ilman keltarauhashormonia, glukoosiaineenvaihdunnan häiriöt (DM), synnyttämättömyys
- Oireena: verinen vuoto (ei liity kuukautisiin tai hormonikorvaushoidon rytmiin) tai runsas vuoto poikkeavana aikana
- Hoito: leikkaus → kohdun, munasarjojen ja lähialueen imusolmukkeiden poisto
- Levinneet kohdun runko-osan syövät hoidetaan lisäksi solunsalpaajilla sekä joskus sädehoidolla

Munasarjasyöpä (Carcinoma ovari)

- Sairausriski suurenee iän myötä
- Sairastumisriskiä voivat lisätä lapsettomuus, endometrioosi ja peritty geenimutaatio
- Pitkään oireeton
- Toteamiseksi ei ole luotettavaa seulontamenetelmää
- Yleensä todetaan vasta kun on levinnyt vatsaonteloon

Munasarjasyöpä

- Oireet: Myöhäisoireita, kasvain painaa ympäröiviä elimiä (virtsarakko ja peräsuoli), vatsan turvotus, alavatsakivut ja painon tunne
- Yleisoina saattaa ilmentyä pahoinvointia ja ruokahaluttomuutta
- Kasvaimen levinneisyyttä tutkitaan keuhkojen röntgentutkimuksella ja sisäelinten kaikututkimuksella
- Laparoskopiasa voidaan ottaa koepala → patologinen tutkimus
- Hoitona: leikkaus; kohdun, munasarjojen ja läheisten imusolmukkeiden poisto (lantion alueen)
- Lisäksi sädehoito ja syöpälääkkeet
- Hoidon tulosten seuranta kaikukuvauksella ja syövän merkkiainetutkimuksella, joskus tehdään uusinta leikkaus

Kohdunkaulan syöpä (Carcinoma cervical)

- Parhaiten varhaisvaiheessa todettava syöpätauti Suomessa
 - Uusia kohdun kaulansyöpiä todetaan vähän
- Seulontatutkimukset (PAPA)
- Tavallisesti todetaan 30-45 vuotiailla naisilla ☑ suurin osa sairastuneista paranee
- Merkittävin syy HPV (papilloomavirus), joka aiheuttaa muutoksia kohdunkaulan limakalvoille
 - Rokotusohjelmaan kuuluva rokote 11-12-vuotiaille tytöille
 - Laumasuoja saavutettaisiin jos saman ikäiset pojatkin rokotettaisiin
- Syövän vaaraa suurentavat nuorena aloitetut yhdynnät, vaihtuvat kumppanit, tupakointi, ylipaino, synnyttämättömyys, diabetes ja verenpainetauti

Kohdunkaulan syöpä

- Syövän vaaraa suurentavat nuorena aloitetut yhdynnät, vaihtuvat kumppanit, tupakointi, ylipaino, synnyttämättömyys, diabetes ja verenpainetauti
- Tutkimukset: PAPA-koe, gynekologinen tutkimus, kohdunkaulan tähystys ja koepalojen ottaminen, kuvantamistutkimukset ja syövän merkkiaineet
- Hoito: Radikaalileikkaus + sädehoito, jos leikkaus ei ole mahdollinen niin ensisijainen hoito on sädehoito